

גליון תרפ"ז
(שנה ט"ו)

פרשת יתרו
תשע"ח

מעדני אשר

י"ל ע"י מכון מעדני אשר

מי שאינו אוכל בשבת משום תענית או משום רפואה

האם יש לו חיוב לשמוע קידוש?

בפרשתן כ' ה' זכור את יום השבת לקדשו.

יש לחקור מי שאינו אוכל בשבת כגון שמתענה או מסיבת רפואה אינו אוכל האם יש לו חיוב לשמוע קידוש מאחר או דילמא כיון שאינו אוכל אין שום ענין שישמע קידוש דדוקא למי שאוכל נתקן קידוש על היין.

הנה בתוס' רי"ד פסחים מהדורא תליתאה דף קי"ד ע"א ד"ה שהיין גורם וכן במהדורא תנינא דף קי"ו ע"א, מובא בהלכות שלמה סימן רע"א ס"ק ב' כתב דהיכא דליכא סעודה לא מחייב בקידוש, ומשום הכי לא מקדשינן בליל יום כיפור שחל בשבת, כיון דליכא סעודה ליכא חיוב לקדש.

וכן כתב החיד"א בספרו ברכי יוסף סימן ער"ס ס"ק א' בשו"ר ברכה וז"ל וראיתי בספר הבתים שכתב וז"ל יש מן הגדולים שכתב מי שאין בדעתו לאכול בליל שבת מקדש על היין, ואע"פ שאין שם סעודה שאין מבטלין הקידוש מפני הסעודה, ויש מי שכתב שאין מקדש אלא א"כ יטעום כזית וזה נראה עיקר, חזינן דהוא סובר דאין חיוב לקדש אלא א"כ אוכל.

וכן פסק בשו"ת מנחת יצחק חלק ח' סימן ל' אות ה' בחולה שאינו יכול לאכול ולשתות כלום וניזון שלא ע"י הפה שאין צריך לקדש ע"פ ספר הבתים הנ"ל דהיכא דאין סעודה אין צריך לקדש.

וכן כתב בספר תשובות והנהגות ח"ב סימן ק"ס שנשאל מאשה יולדת שניתחו אותה והרופאים ציוו לה שלא תאכל ולא תשתה עד אחרי שבת ונזונית על ידי אינפוזיה, מה דינה לענין קידוש, ופסק שתכוין לצאת ידי קידוש במה שתאמר זכור את יום השבת לקדשו וזכר ליציאת מצרים ויוצאת בכך חיובה מן התורה.

אבל במטה אפרים כתב הלכות ראש השנה סימן תקצ"ז ס"ק י"ב דמי שמתענה בראש השנה מחמת מנהג או תענית חלום ישמע קידוש מאחרים.

וכן כתב הפרי מגדים אור"ח סימן תרצ"ג א"א ס"ק ג' דהמתענה בשבת צריך לעשות קידוש על הכוס וליתנו לאחר לשתות.

וכן פסק בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ב סימן כ"ד שנשאל בענין מי שאסור באכילה ושתיה האם חייב בקידוש היום, ודעתו שחייב לקדש בלא כוס כדי לצאת ידי חובת קידוש מן התורה.

לענין הלכה: מי שחולה או מתענה בשבת בתפלה בודאי צריך לכוין לצאת ידי קידוש, ואף יש לו חיוב ללכת לשמוע קידוש ממי שמקדש על היין, אבל על הכוס לא יברך כיון דהויא מחלוקת הפוסקים אמרינן ספק ברכות להקל, וכן כתב בשו"ת כפי אהרון סימן ל"ח.

מי שעשה קידוש בשבת ואכל ואח"כ הקיא את האוכל האם נחשב קידוש במקום סעודה?

יש לחקור אדם שקידש בשבת ואכל ואח"כ הקיא את הכל האם נחשב לקידוש במקום סעודה או דילמא כיון דהקיא לא מקרי עונג.

הנה בספר הר צבי אור"ח ח"א סימן קס"ג נשאל בספק הנ"ל אם קידש ואכל ואח"כ הקיא האם נחשב כקידוש במקום סעודה.

ומסיק: שמאחר שדין קידוש במקום סעודה נלמד מהכתוב וקראת לשבת עונג, כמו שמבואר ברשב"ם פסחים ק"א ע"א ובשו"ת כתב סופר אור"ח סימן צ"ו כתב שאם אכל חצי כזית והקיא וחזר ואכל אין יוצא בזה ידי חובת סעודת שבת, מפני שאין זה נחשב עונג, א"כ בנידון דידן אין זה בגדר עונג ולא נחשב במקום סעודה שהיא דין עונג, ואינו יוצא ידי חובתו, ועיין בספר פתח הדביר אור"ח סימן רע"ג מה שהאריך בשאלה הנ"ל.

והגאון המפורסם רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א רב מערב בני ברק העיר על זה: דהא לגבי דין קידוש במקום סעודה פסקינן דמהני אם שתה עוד כוס יין, ולסעודת שבת בודאי לא יצא אם שתה כוס יין, חזינן דדין עונג הנאמר בסעודת שבת, אינה דין אחד עם העונג דבעינן בקידוש במקום סעודה דשם בעינן קביעות והיה קביעות, ואפילו אם הקיא נראה לי דיצא קידוש במקום סעודה.

תגובות אפשר לשלוח עד יום ב' בערב

להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א

רח' תכלת מרדכי 4/15 רמת בית שמש

לבירורים בכל ענייני המערכת, בטל: 053-3166560

מייל: m0533166560@gmail.com פקס: 077-4448278

גליון זה נודב ע"י ידידינו מגדולי תומכי התורה בדורנו הרבני הנגיד הנכבד הרב **יחיאל מיכל רוזנברג** שליט"א מונטריאול לעילוי נשמת אמו האשה החשובה שעמדה לימין בעלה הרה"ח **אברהם ישי רוזנברג** שליט"א בכל מפעלות הקודש לימין צדיק מרן הדברי יציב זי"ע מרת **פיגא רוזנברג** ע"ה נפטרה כ"ד שבט תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח לרגל יום האירוע הראשון

ולרגל שמחת נשואי נכדו הבה"ח המופלג בתור"ש כמר **מרדכי** נ"יו בן לבנו ידידינו הרב **שאלו מתתיהו רוזנברג** שליט"א מאנטריאול עב"ג בת הרב **אהרן משה ארלענדער** שליט"א יחא רעוא שבזכות זכיו רבבות ירוהו נתת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

ברכת מזל טוב לידידינו מגדולי מקימי התורה בדורנו הגאון המפורסם רבי **אברהם צבי זירנפלד** שליט"א רב קהילת בעלזא בית שמש - ת"א וראש ישיבת בעלזא ברכת אהרן - בית שמש לרגל שמחת אירוסיו בנו

הבה"ח המופלג בתור"ש ידידינו **חיים** נ"יו עב"ג בת הרב **שלום שיש** שליט"א אשדוד חתנו של ידידינו גדול הבעלי הוראה בדורנו

הגאון המפורסם רבי **שמואל קהת גראס** שליט"א דומ"צ, מחזיקי חדה, אהבת תורה, הישר והטוב, בית הוראה דשיבת מיר, לשכת הפוסקים ביתר עילית יחא רעוא שבזכות מעשיהם הכבירים להרבות תורה והוראה בישראל יזכו לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הנגיד הנכבד

הרב **דוד בעק** שליט"א ציריך

לעילוי נשמת אביו

הרב **יעקב נטע** בן הרב **יהושע** ז"ל

נלבי"ע י"ט שבט ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו

הגאון המפורסם רבי **אברהם הלפרין** שליט"א

רב קהילת קוונץ ת"א ומחשובי הרבנים בבית שמש

לעילוי נשמת זקני היקר באנשים

הרב החסיד **יצחק אזיק**

בן הרב **אברהם יהודה הלפרין** ז"ל

נלבי"ע כ"ג שבט תשע"ו ת.נ.צ.ב.ה.

מי שאין לו יין או פת לקידוש

האם צריך לעשות קידוש בפה אם כבר התפלל?

יש לחקור מי שאין לו יין או פת לקידוש האם אינו צריך לקדש או דילמא חייב לקדש עוד הפעם אף שאין לו יין או פת.

קימ"ל אור"ח סימן תרע"ח נר חנוכה וקידוש היום, נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא.

וכתב הר"ן והבית יוסף דאע"ג דקידוש היום דאורייתא, ונר חנוכה דרבנן, א"כ איך מקדימים דרבנן לדאורייתא, מ"מ כיון דאפשר לקדושי בפת, דאקדומי שמן לנר חנוכה, עדיף.

וכתב על זה הב"ח: ולי נראה דקידוש דאורייתא אינו אלא בפה, בלא פת ובלא יין, לפי זה אפילו אין לו לא יין ולא פת לקדש עליו, נר חנוכה קדים, כיון דשניהם מדברי סופרים, מותר להקדים נר חנוכה, משום פרסומי ניסא.

אבל הפרי חדש אור"ח סימן תרע"ח **תמה עליו:** וז"ל ודבריו לא נהירין, דנהי דהכי קושטא דמילתא דקידוש מן התורה הוא בפה, מ"מ אם אין לו פת או יין לא מצי לקדושי כדאמרין בגמ' ברכות נ"א ע"ב, וכן פסחים שמברך על היין ואח"כ מברך על היום משום שהיין גורם לקדושה שתאמר, וכתב רש"י שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום ברכת היין, חזינן שסבירא ליה שבלא יין או פת ליכא חיוב כלל לקדש, לפי זה מי שנמצא במקום שאין שם יין או פת אינו צריך לקדש.

וכן כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם סימן קי"ט שאם אין לו לא יין ולא פת, לא יקדש בשום פנים, לא על פת קטנית ולא זולתה, ולא על שום דבר אחר, ואם ירצה לחנך את הילדים שלא תשתכח מהם תורת קידוש בשבת ויו"ט, יאמר ברכת הקידוש בלי הזכרת שם ומלכות כלל.

וכן בברכי יוסף אור"ח סימן רע"ב ס"ק ח' הביא בשם שו"ת מהר"י מולכו בכת"י שכתב כי מי שהיה במדבר שממה ואין עמו לחם ויין, אע"פ שהתפלל ערבית של שבת, צריך לחזור ולומר ברכת הקידוש, ללא יין ופת, ותמה עליו הברכי יוסף מהראיה של הגמ' הנ"ל.

ובהגהות יעב"ץ פסחים קי"ד ע"א כתב וז"ל נראה לי שאם אין לו פת, ויש לו שאר מאכלים, מקדש עליהם, שסעודה קרויה לחם בכל מקום, וכל דבר שסועד לחמו הוא, היכא דלא אפשר בפת, לפי דבריו בודאי שאפשר לקדש אף כשאין לו פת או יין, כיון שיכול לקדש במה שאוכל.

ובשו"ת אגרות משה אור"ח חלק ד' סימן מ' אות כ"ה **כתב על דברי היעב"ץ:** חידוש גדול הוא, דאף שסברתו נכונה לענין שכל מאכל נחשב סעודת שבת לענין ליאסר לאכול בלא קידוש, מ"מ לא מצינו לענין קידוש שיכול לעשות על זה, ואולי טעות סופר הוא ותלמיד טועה כתב את זה.

ולענין הלכה: יש לחוש לברכה לבטלה, לכן מי שאין לו יין או פת לא יקדש בדברים בעלמא, כך כתב בשו"ת כפי אהרן סימן ל"ח.

איך יש מציאות שהשומר שבת נותנין לו משאלות לבו

הרי יש לו מנה רוצה מאתים?

בפרשתן כ"ח זכור את יום השבת לקדשו.

איתא בגמ' שבת קי"ח עמוד ב' אמר רב יהודה אמר רב **כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו**, שנאמר "והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך" עונג זה אינו יודע מהו, כשהוא אומר וקראת לשבת ענג, הוי אומר זה ענג שבת.

יש להקשות: איך אפשר לתת לאדם כל משאלותיו, הרי כל שנותנים לו יותר ישאל יותר דמי שיש לו מנה רוצה מאתים, וכמאמרם מרבה נכסים מרבה דאגה כי רבוי הנכסים גורם שמתאוה ודואג על יותר כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, א"כ איך יש מציאות שיהא לו כל משאלותיו, כך מקשה בבליה רבה סימן רמ"ב, וכן בחנוכת התורה ליקוטים מאמרי חז"ל סימן קצ"ז.

איכא כמה תרומים:

א. ע"פ מה דאיתא בגמרא כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים שנאמר והאכלתיך נחלת יעקב וכו', ובשבת כמה שתרצה תקבל, כך תירץ בחנוכה התורה.

ב. ע"פ מה שכתב בהקדמת שו"ת בית אפרים א"ה בשם דודו הגאון מו"ה סענדר זצ"ל לבאר מה דכתוב דברים ט"ז ט"ז **שבעת ימים תחוג לה"א וגוי והיית אך שמח**, בהקדם מה שכתוב משלי כ"ב "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה" כי אמרו חז"ל אבות פ"ב מ"ז מרבה נכסים מרבה דאגה והוא על דרך מאמרם מדרש רבה קהלת א' **"אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו אית ליה מנה רוצה מאתים"** אך בברכה הבאה מאת ה', עליה נאמר מלאכי ב' י' "והריקותי לכם ברכה עד בלי די" ודרשו חז"ל כאן מאי עד בלי די, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, ובברכה כזאת לא שייך לחשוש שיבקש תמיד יותר, שהרי אדרבה הוא יבלה שפתיו מלומר די, ולכן רק ברכת עושר כזאת היא שמחה בשלימות, וזה שאמר ברכת ה' היא תעשיר, שיש בה מעלת שנותנת עשירות, ואעפ"כ לא יוסיף עצב עמה, שלא יהיה בגדר יש לו מנה רוצה מאתים, וזהו כונת הכתוב כאן כי יברכך ה' אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך, ולכן, והיית אך שמח, אך הוא מיעוט, שלא תהא בשמחה זו שום עצב אלא אך ורק שמחה בלבד, מאחר שהיא באה מתוך ברכת השי"ת.

וכן בכתב סופר פרשת וישלח פרק ל"ג ט' על הפסוק **"ויעקב אמר כי חנני אלהים וכי יש לי כל"** כתב דהצדיקים אפילו אם יש מעט בידם הם מסתפקים בו ושמחים בחלקם, שאם אדם מקבל עושר מהמזל אין הוא מרוצה דיש לו מנה רוצה מאתים, אבל כשמקבל את זה מדין מתנת אלוהים נותן לו גם שיהא מרוצה שאם יהא לו דאגות אין לו כלום מזה, לפי הנ"ל אתי שפיר דכשהקב"ה נותן את הברכה אז מקבל באופן שלא יהא לו דאגות, מעדני אשר.

מעדני אשר: השבוע אמרתי בשבת אופרף, דלכן עושים שבת אופרף ושבע ברכות, משום שחתן יש לו דאגות שעכשיו מתחיל את החיים ואף פעם לא יהא מרוצה דיש לו מנה רוצה מאתים, אז מראים לו תראה בשבת נותנין לו משאלות לבו, וגם לך אם יהא שכונה שרויה ביניכם.

"קול המעדנים"

אפשר לשמוע שיעורי המעדני אשר בהלכה והגדה שנאמרו בקהלות הקודש בארץ ובחו"ל

במספר **079-5702714**

וכן קול הלשון ישיר **073-2951280**

וכן קול הדף **02640000-199-8** מדור ווארט על הפרשה

מדור משיב כהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידינו ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א מנהטן
א [לדון דין תורה או ת"ת. בגמ' שבת ג' א:]: עה"פ מן הבקר עד הערב - תנא רבי חייה בר רב מדיפתי, וכי תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית, אלא לומר לך, כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפי' שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, צ"ע בדי' הגמ' הנ"ל למעשה מה יותר חשוב ת"ת או עשיית דין, וגם צ"ע דהרי מצוה זו א"א לעשותה ע"י אחרים וממילא ת"ת בכה"ג נדחית מפני כל המצוות, וא"כ מה הטענה תורתו מתי נעשית.

ב [הדין של משה. האם משה דן יחידי את העם לפני עצת יתרו שימנה שרי אלפים, וא"כ איך הוא דן יחידי האסור לדון יחידי].

ג [מסי"נ לבן נח. בן נח שאינו מצווה על קידוש ה' האם יכול למסור נפש על קדושת ה' או שיש בזה איסור של חבלה בעצמו].

ד [יראת שמים - בידי שמים?!]. ויאמר משה אל העם אל תראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו שמות כ' יז, מבואר שהקולות והברקים היו בכדי להחדיר בבני ישראל יראת שמים שלא יחטאו, ויש לעיין מהגמ' בברכות ג' ב שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומשמע שיראת שמים האדם צריך לעמוד לבד ואינו זוכה בלי העמל בזה, ובשלמא אם מתפלל הבא ליטרה מסייעין בידו, אבל כאן היה זה קולות מהשמים לבעבור תהיה יראתו על פניכם, וצ"ע.

ה [חידה. מה השייכות בין תלמיד חכם לקידוש לבנה, רמוז בפרשה].

ו [חידה. איזה דיינים יתרו ביקש ממשה שימנו ומשה לא הסכים ומדוע?]

ז [חידה. היכן מרומז בפרשה שכביכול אמר הקב"ה לבני"י שהוא היה אתם בגלות מצרים, בבחינת עמו אנכי בצרה].

ח [חידה. זכור ושמור, כמה דברים נהגו לעשות כנגד זכור וכנגד שמור [לפחות שלושה דברים]].

ט [חידה. כיצד יתכן שהאדם בשבת בהמתו עושה מלאכה והוא חייב על זה סקילה [ולא רק איסור מחמר]].

י [יש לעיין. האם מותר לגר להתגייר וע"י גירתו הוא יסתכן בפיקוי"ן, ולמשל אילו ימול והמילה היא סכנה עבורו, ומהיכן ניתן לפשוט דבר זה].

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה על סך 1000 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 077-5558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 053-3154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בבוקר]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"י לספר שיצא לאור בעתיד בלי"י. שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח אדר

האם לצורך מצוות עונג שבת מותר ליהנות מאיסורי הנאה

דמיונות לאו ליהנות ניתנו?

הנה איתא בגמ' סנהדרין ס"ה ע"ב רב חנינא ורב אושעיה הויה יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ומברי ליה עגלי תילתא ואכלי ליה.

יש להקשות: איך היה מותר להם לאכול את העגל, הרי קימ"ל עיין רש"י תענית כ"ד ע"מ א' אסור ליהנות ממעשה ניסים, כך מקשה בהגהות יעב"ץ, וכן ההקשה בבן יהודע שם.

נראה לתרץ: דכיון דקימ"ל דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ויש מצוה להתענג בשבת לכן לא נחשב לנהנה ממעשה ניסים, מעדני אשר.

אבל יש לדחות תרין זה: על פי מה שכתב הביאור הלכה סימן רס"ד ס"ו ד"ה חוץ, מקורו בפרי מגדים וכן כתב בשו"ת עונג יום טוב סימן נ', וז"ל "שמן של איסור הנאה, כגון של ערלה וכדומה אסור לנר של שבת, דלא שייך בזה מצות לאו ליהנות ניתנו דעיקר המצוה משום עונג הוא", חזינן דלגבי עונג שבת אין את ההיתר של מצוות לאו ליהנות כיון דעיקר המצוה נאמרה ליהנות.

ובבן יהודע שם תירץ: דאכילת בשר הנברא בספר יצירה אינו משביע שאינו עושה דם בגוף האכלו ובדאי דאינו מרגיש בו טעם הנאה של אכילה, ורק עושים כן להראות כח קדושת שמות הקודש אשר מכוונים בהם ופועלים בהם פעולות אלו, ועיין בשו"ת כתב סופר שדן אם מותר לאכול מאכלות אסורות משום עונג שבת דעשה דוחה לא תעשה.

מדוע אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו כשעבר עבירה

הרי אתה ואביך חייבים במצוה?

בפרשתו כ' י"ב כבד את אביך ואת אמך וגו'.

קימ"ל גמ' סנהדרין פ"ה ע"מ ב' דבן אינו יכול להיות שליח בית דין להכות את אביו.

יש להקשות: מדוע אינו יכול להיות שליח להכותו, הרי איתא בגמ' קדושין ל"ב ע"מ א' אלעזר בן מתאי אומר אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות, מניח אני כבוד אבא, ועושה את המצוה, שאני ואבא חייבים במצוה, א"כ הכי נמי מדוע אין מלקה אותו הרי אתה ואביך חייבים במצוה, כך מקשה בקובץ הערות סימן י"ז.

איכא כמה תרוצים:

א. מכיון שהמצוה יכולה להיעשות על ידי אחר, לכן אין לבן אפשרות להכותו הוא, כי אין סיבה לדחות כעת את הכיבוד אב שמחוייב בו, משא"כ שם מיירי במצוה שאי אפשר לעשותו ע"י אחרים, כך תירץ בקובץ הערות יבמות סימן י"ז.
אבל מעיר דלפי זה: אם אין אחר שיכול להכותו יהא מותר לבן להכותו ולקללו, ולא משמע הכי, דמשמע שבכל אופן אין יכול להיות שליח להכות.

ב. מבואר שם שנדחה כבוד האב, הוא רק בשב ואל תעשה, ולא בקום עשה כמו להכותו, כך תירץ בקובץ הערות יבמות סימן י"ז.

ג. מה שכבוד נדחה, הוא מפני שבפסוק של כיבוד אב נאמר 'אני ה', ומשמע, שכבוד ה' דוחה הכל, אבל באיסור מקלל אביו ואמו, לא נאמר כן, ולכן לא תידחה מצות כיבוד אב באופן כזה. והוסיף, שזו הסיבה שיש איסור לדעת הרי"ף גם אם לא עשה תשובה, כי בפסוק זה לא הוזכרה המילה 'אני ה', ולכן החיוב לכבד את אביו לא נדחה מפני המצוה להכותו, כך תירץ בקובץ הערות יבמות סימן י"ז.

מכתבים למערכת

מדוע נענשו סוסי פרעה שטבעו בים הרי הם לא עשו שום רעה ליהודים

מה שהקשתם בשם הראשונים על מה שכתוב בפרשת בשלח סוס ורכבו רמה בים, דיש להקשות מדוע נענשו סוסי פרעה שטבעו בים, הרי הם לא עשו שום רעה ליהודים, ותרצתם בארבע אופנים.

הגאון יוסף קרביץ שליט"א מודיעין עילית

נראה לתרץ, לפי שנעשו הסוסים ורדפים לישראל לכן מתו, ואע"פ שהם בעלי חיים והיו אנוסים מ"מ יש להם דין רודף וכן מצנינו בגמ' ב"ק ק"י ע"פ ב' חמור שהיה בספינה וזרקו אותו לים, אתי לקמיה רבה ופטר אותו כי החמור היה רודף, אז חזינא שאף בבעלי חיים יש דין רודף ואפילו באנוס, וכן הוכיח מהגמ' ה"ל המהר"ק שורש קצ"א ד"ה ועוד שברודף אין צריך שיהא מתכוין.

הגאון יואל אברהם מושקוביץ שליט"א כולל סאטמאר ירושלים

נראה לציין מה שמפרש ביטחון משה בפרשת בשלח דף ק"ע זידודו תוקף מרכבה טמאה סוס, ובפרט מצרים דנאמר דברים י"ח ט"ו ולא ישבו העם מצרימה למען הרבוס סוס וכו' ומבואר במדרש כי השר היה נדמה לפרעה כמין סוסים וכו' וזה הפירוש כי גאה גאה תרגמוו דחינו שהשפיל הסטרא אחרא, כי שר של מצרים רהב שמו סוס ורכבו דווקא רמה בים, לפי זה סוס ורכבו הוא לא כפשוטו זה עולה על השר של מצרים שנדמה כסוס והם שפיר צריכים לטבוע בים.

הגאון מאיר סנדר שליט"א מ"צ בירושלים ומח"ס דברי מאיר

[הנה בלומדי ביום ה' העבר עם מו"ר הגאון הגדול ר' עזריאל אוריבך שליט"א רב דבית וגן הראיתי לו את העלון מעדני אשר בשלח תשע"ח ונהנה מאוד וגם ספרתי לו על כ"ת שמכתת רגליו ממקום למקום לדרוש ולזכות את ישראל במתק שפתים ובפלמול דאורייתא ונהנה מאד] וכשראה השאלה למה נענשו הסוסים של המצרים הרי לא עשו כלום, וראה התרועים והוסוף לומר ולתרץ, שהרי קי"מ"ל לגבי תחומין רגלי בהמה כרגלי הבעלים, והכי נמי כאן שבטלו הסוסים לגבי בעליהם המצרים ולעו נענשו, וכמו שמצינו בפרשיות הקודמות שהצפרדעים קבלו שכר, ושהחמורים קבלו שכר, והכוונה כיון שעל ידם נעשה טוב אף שאין להם בחירה, וכן בחולין ט' חמורו של ר' פנחס בן יאיר שאף שאין לו בחירה והיה אצל צדק הגיע לדרכה כל שהוא, ולכן כאן נענשו, שעל ידם הגיע נוק לישראל ואף שאין להם בחירה.

הרה"ג פמ"מ ישראל נח גוטמן שליט"א ירושלים

נראה לתרץ בפשטות ע"פ בפרשת שופטים דברים י"ח ט"ו שום תשים עליך מלך וכו' רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס וכו' אמר לכם לא תסיפון לשוב בדרך הזה עוד, א"כ לא רצה הקב"ה להחיות הסוסים כדי שלא יזכרו את הסוסים הטובים שהיו במצרים ולא יהי' להם אמתלא לחזור לשם, עוד אפשר לומר על פי מה דכתוב ביהושע י"א ו' ויאמר ה' אל יהושע וכו' את סוסיהם תעקר ואת מרכבתיהם תשרף באש, ושם בפירוש הרלב"ג וצוה לעקור סוסייהם ולשרף מרכבותיהם שלא יקחום ישראל ויבטחו בהם בענין המלחמות ושלא יאמרו שכוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה, אבל יהיה מבטחם בשי"י ויתבאר להם כי הוא מנצח הגוים האלה ולא הם, וא"כ א"ל שגם בנידן דידן האי טעמא כהאי טעמא, וביתר ביאור א"ל בהקדם מה שלמדנו בדף היומי השבוע ע"פ שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי וכו' והתניא עוקרין על המלאכים וכו' אמר רב פפא סוס שרכב עליו, ושם ברין ד"ה שורפין ויבשריפה על המלכים טעמא איכא לשרוף לכבודן כלי תשמישן לומר שאין אדם אחר עשוי להשתמש במה ששנתמש הוא, הנה כתיב ויקח שש מאות רכב בחור' וברשי"י נבחרים. דחינו שהיו כולם סוסים של המלך. ובמדרש רבה שמות רבה פ"ז ג' הובא גם ברשי"י ויוצאם אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים, אמר לתן הקב"ה היו נוהגין בו כבוד וחלקו כבוד למלכות אע"פ שאני צריך לעשות בו הדין, ובספר ארעא דרבנן את ב' ס"ק שליו בשם בנו, שכבוד לאחר מיתה הוא חמור וחשוב מכבוד מלאכים בחיים, וא"כ לפי השיטה שכל המצרים כולל פרעה טבעו בים, גם הסוסים, שהיו כולם של פרעה מתו, לחלק כבוד למלכות שלא ישתמשו בהם אחרים וכמו שצוה הקב"ה לחלק לפרעה כבוד למלכות מחיים כ"ש אחר מיתה.

האם מותר להזכיר את המילה שבת לבטלה

מה שהבאתם בשם הבני יששכר טאמרי והשבתות מאמר א' שם שבת שכתב דיס מדקדקים במעשיהם שנהרו להזכיר שם שבת ללא צורך, והוא נכון, כיון שאמרו חכמי הזהר שהוא שמא דקוב"ה.

הבה"ח יקותיאל צבי אשנברג נ"ו בני ברק

נראה להעיר דהאדמו"ר הברכת משה מלעלוב זצ"ל היה נוהג לאמרו שאפילו דאיתא בוהר ששבת שמא דקב"ה אפשר לאמרו כמה שרוצים, ומובא בספרו ברכת משה.

אדם שאכל בשבת שלש סעודות בפעם אחת או בלילה או ביום האם יצא ידי חובתו

מה שהבאתם מחלוקת הראשונים האם הזמנים של אכילת סעודות שבת מעכב ואם אכלם בפעם אחת לא יצא ידי חובתו או דילמא לכתחילה תיקנו את זה לפי זמן סעודות שאדם אוכל אבל אם אכלו בפעם אחת נמי יצא, וחקרתם אפילו לשיטת שאפשר להשלים סעודת הלילה ביום, אבל סעודת היום לילה קודם אפשר דאי אפשר להשלים עדדיין לא הגיע זמנה.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א

דומ"צ, מחזיקי הדת, אהבת תורה, הישר והטוב, בית הוראה דיישיבת מיר, לשכת המוסקים ביתר עילית נראה להעיר, דאדרבה משם ראייה דאי אפשר להקדים, שהרי במציאות כתב הטור דפטור לאכול בלילה ג' סעודות, ועל כרחך דלא שייך להשלים אם החיוב עדיין לא בא, ועוד נראה ע"פ מה דאיתא בערוך השלחן סימן רפ"ט ס"ב הטעם דכבוד היום קודם לכבוד לילה, משום דעיקר הסעודות הם ביום ולא בלילה, ועוד דלילה הלא אכל בערב שבת ואי אפשר להיות הסעודה חביבה עליו כביום השבת וע"פ עוד כמה טעמים, ולפי זה אי אפשר להשלים בליל שבת הסעודות שחייב ביום.

הגאון רבי דוד ליסצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א

נראה להעיר, על מה שהבאתם בשם המגיד משנה דממה שכתב הרמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ט' שחייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה, דלכאורה משמע מדברי הרמב"ם דזמנים של אכילת הסעודות מעכבים, לכאורה אין ראייה מזה דמעכב דאפילו לשיטות שאינו מעכב, מ"מ בודאי לכתחילה לעשותו בזמנים נפרדים.

הגאון גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

נראה להעיר דבספרי גם אני אודך ח"א סימן ס"ח, הארכתי באריכות בשאלה הנ"ל, והבאתי תשובות מכמה פוסקי זמננו.

הרה"ג יעקב ישראל מייזנער שליט"א נדוין

יש לציין את דברי הריטב"א שבת ק"י ע"ב "דדלמא תנאי נקטו סעודה שלישית במנחה לפי שהיה דרכן בכך ונקט אורחא דמילתא ולא שיהא חיוב בחלוק סעודות, ואע"פ שורת הדין כדברי התוס' דכיון דנפקא לן ג' סעודות מדכתיב תלתא יום, סעודות חלוקות בעינן שיהא ניכר מעלת השבת.

הבה"ח ברוך הלוי גנזר נ"ו מבחירי ישיבת סערט וזיניץ חיפה

מה שדנתם אם יש ענין תשלומין בסעודות שבת, והוכחתם מדברי הפרישה דאפשר לסעוד בלילה ג' סעודות במקום היום ולכן צ"ל דהמתענה פטור מג' סעודות, ולענין אולי יש לומר גם בהיפך דחינו טעמא דפטור מג' סעודות כיון שאי אפשר להשלים בלילה סעודות היום.

איך מותר לעשות לחם משנה בלחם שעשו עמו עירוב תבשילין

הרי אין עושים מצוות חבילות חבילות

מה שהקשתם בשם הראשונים על הא דאיתא בגמ' שהאמוראים היו עושים לחם משנה בלחם שעשו עמו עירוב תבשילין, והרי אין עושים מצוות חבילות חבילות, ותרצתם.

הגאון משה יחיאל הכהן ראטה שליט"א ירושלים

יש לציין עוד שני תירוצים שכתב מהר"י אבובך על הטור סי' רע"א בשם הנמוקי יוסף נדפס בסוף הטור בהוצאת הגר"א סמ"ע א' דמצות עירוב כבר אזלה לה. וי"ל בכוונת הדברים דהעירוב הרי נעשה עבור שבת דקיימין בה, והרי לאחר בין השמשות כבר אין צורך בקיומו של העירוב. ועוד י"ל דהכוונה שבעצם השבת הרי אי אפשר לעשות בו עירוב תבשילין נוספת, ב' שמצות עירוב והמוציא אינן מצוות שקולות, דעירוב היתה תקנה והמוציא היא מצוה קבועה.

הגאון יהושע העשיל פאדואו שליט"א מאנטוורן

נראה להעיר, דאין זה דומה כלל לשתי ברכות על כוס אחד, דהתם הרי בעצם צריך שתי כוסות ואם עושים שתיהם על כוס אחד הרי מגרע ממעשה המצוה, אבל בחלת הערוב הרי אינו מגרע כלל ממעשה המצוה אדרבה מוסיף הידור משום דאיתעבד ביה מצוה חדא.

<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרה"ג מרדכי צבי לאקס שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אביו הרב אברהם דוד בן הרב יעקב שלמה לאקס ז"ל נלב"ע כ' שבט ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב אהרן יאקאב שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אמו ה"ה מרת אסתר דרייזל בת הרה"צ שלום זאב ע"ה נפטרה י"ח שבט תשל"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>ברכת מזל טוב לידידינו הגאון אליהו יואל וועבר שליט"א ר"מ בביהמ"ד הגדול בעלזא בית שמש לרגל שמחת נשואי בתו במז"ט עב"י יעקב חיים יצחק פינטער נ"י מבחירי ישיבת בעלזא בנו של הרה"ג מרדכי מאיר שליט"א יהא רעוא שבזכות הרבצת תורה ירוה נחת מכל יוצאי חלציו</p>
---	---	---